

SERBEST BÖLGELER VE AVANTAJLARI

Armağan Yörük

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Türkiye, e-mail: smmm@armaganyoruk.com

A. Serbest Bölgelerin Tanımı

Serbest Bölgeler buldukları ülkenin siyasi sınırları içinde yer alan fakat dış ticaret, vergi ve gümrük mevzuatı açısından gümrük hattı dışında sayılan bölgelerdir.

Ülkelerin ihracat potansiyelini artırmak, yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak, ekonominin girdi maliyetlerini asgari düzeye indirmek ve sorunsuz bir şekilde temin etmek, dış ticaret imkânlarından daha fazla yararlanmak üzere kurulmuş olan Serbest Bölgeler; ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin yasal düzenlemelerin uygulanmadığı, yapılan sınai ve ticari faaliyetler için daha geniş muafiyet ve teşviklerin tanındığı, ülkenin diğer kısımlarından fiziki olarak ayrılan ve ticari, endüstriyel ve hizmet faaliyetlerinin yapıldığı yerler olarak tanımlanmaktadır.

Buldukları ülke ekonomilerine sağladıkları katkıların yanında, esnek ve çağdaş idari yapılarıyla dış ticarete yönelmek isteyen firmalara modern ve gelişmiş bir yatırım ortamı sağlayan serbest bölgeler lojistik merkezler olarak önemleri artmaktadır.

Ülkemizde, serbest bölgeler 1985 yılında kabul edilen 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ile kurulmuş olan Serbest Bölgelerde vergi uygulamaları aynı kanunun 6. maddesinde ve geçici 3. maddesinde açıklanmıştır.

Buna göre, Serbest Bölgeler Kanununun 6'ncı maddesinde Muafiyet ve Teşvikler düzenlenmiş olup; "Serbest bölgeler gümrük bölgesi dışında sayılır. Bu bölgelerde gümrük ve kambiyo mükellefiyetine dair mevzuat hükümleri uygulanmaz. Kullanıcıların tutmak zorunda oldukları defterler ile düzenleyecekleri belgelere ilişkin olarak, 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun hükümlerine bağımsızın düzenleme yapmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Citation/Atf: YÖRÜK A. (2023). SERBEST BÖLGELER VE AVANTAJLARI. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 133(6): 133-137

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Armağan Yörük
E-mail: smmm@armaganyoruk.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

İşleticiler ve kullanıcılar yatırım ve üretim safhalarında Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek vergi dışı teşviklerden yararlandırılabilir. " hükmüne yer verilmiştir.

Ayrıca 5084 sayılı Kanunla eklenen Geçici 3'üncü Maddesinde ise; Serbest bölgelerde faaliyette bulunan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin bu bölgelerde imal ettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri kazançları Avrupa Birliğine tam üyeliğin gerçekleştiği tarihi içeren yıllık vergileme döneminin sonuna kadar gelir veya kurumlar vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendi kapsamında yapılacak tevkifata etkisi yoktur." hükmü yer almaktadır.

B. Serbest Bölgelerin Kuruluş Amaçları;

Serbest bölgelerde, sınai ve ticari faaliyetler konusunda farklı teşvikler uygulanmakta, bu sayede dış ticaretin, ihracata yönelik faaliyetlerin, döviz girdisinin ve yabancı sermaye yatırımlarının da artırılması amaçlanmaktadır. Serbest ticari bölgeler ayrıca yerli üreticilere dünya piyasalarında rekabet avantajı sağlarken, diğer yandan farklı iş kolları yaratılmasını ve bu sayede istihdamın artırılmasını da hedeflemektedir.

İstihdamın ve döviz gelirinin artırılması, ithalatın ve ihracatın geliştirilmesini amaçlayan serbest bölgeler, buldukları bölgenin kültürel açıdan zenginleştirilmesi ve ülkelerin ekonomik gelişimleri için de oldukça büyük önem teşkil etmektedirler.

Aşağıda sayılan amaçlarını gerçekleştirmek üzere gümrük bölgelerindeki ticari, finansal ve ekonomik alanlarda uygulanan yasal ve idari düzenlemeler, serbest bölgelerde uygulanmamakta veya kısmen uygulanmaktadır.

1. İhracata yönelik üretim faaliyetlerinin artırılması
2. Yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye çekilmesi
3. Yeni ve yüksek teknolojinin ülkeye girişi-

nin sağlanması

4. Yatırımlara bağlı olarak istihdamın artırılması
5. Dış finansman imkanlarından daha fazla yararlanılması

Bugün bu amaçlar doğrultusunda hali hazırda Türkiye'de 21 serbest bölge faaliyet göstermektedir; Adana-Yumurtalık, Ege, Antalya, Avrupa, Bursa, Denizli, Doğu Anadolu, Gaziantep, İstanbul İhtisas, İstanbul Deri ve Endüstri, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, İstanbul Trakya, İzmir Menemen Deri, Kayseri, Kocaeli, Mardin, Mersin, Rize, Samsun, Trabzon, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Teknoloji Serbest Bölgesi. İstanbul Atatürk Havalimanı'nın adı 2020 yılında İstanbul İhtisas olarak değiştirilmiştir.

Serbest bölgelerde kimler hangi faaliyetlerde bulunabilir?

Serbest bölgelerde yerli veya yabancı gerçek veya yabancı tüzel kişiler gerekli prosedürleri sağlayıp faaliyet ruhsatı alarak faaliyette bulunabilirler. Serbest bölgelerde faaliyet gösterecek tüzel kişiler için yerli veya yabancı sermaye sınırlaması yoktur. Serbest bölgede sağlanan muafiyet ve teşvikler açısından da yerli veya yabancı sermaye ayrımı yapılmaz.

Serbest bölgelerde; Yüksek Planlama Kurulunca uygun görülecek her türlü sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetler yapılabilir.

Serbest bölgelerde ruhsat çeşitleri;

1. Üretim
2. Alım-Satım
3. Montaj-Demontaj
4. Bakım-Onarım
5. Diğer (Yazılım, Danışmanlık, Bankacılık vb.)

C. Serbest Bölgelerin Sağladığı Avantajlar;

1. Üretici Kullanıcılar için Vergi Avantajlarından Yararlanma İmkânı

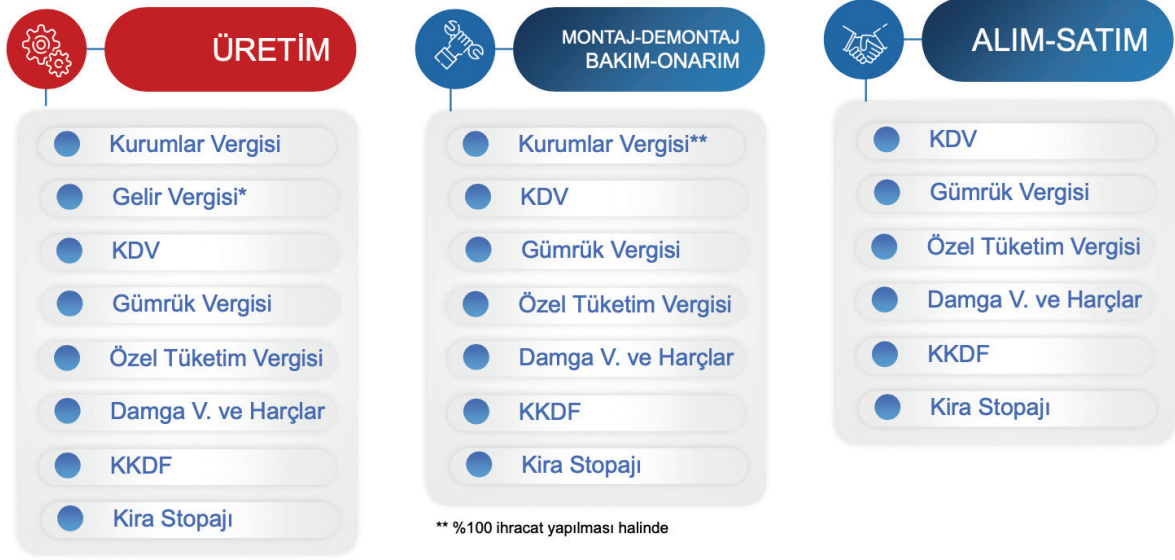
- Üretim konulu Faaliyet Ruhsatı kapsa-

mında faaliyet gösteren serbest bölge kullanıcılarının imal ettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri kazançları, Avrupa Birliği üyeliğinin gerçekleşeceği yılın vergileme dönemi sonuna kadar Gelir veya Kurumlar Vergisinden istisnadır.

- Serbest bölgelerde üretilen ürünlerin FOB bedelinin en az %85'ini yurtdışına ihraç eden kullanıcıların istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretler gelir vergisinden müstesnadır. Bu oran Bakanlar Kurulu tarafından yüzde 50'ye kadar indirilebilir.

- Üretim faaliyetinde bulunan serbest bölge kullanıcılarının, serbest bölgelerde gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili olarak yapılan işlemleri ve düzenlenen kâğıtları damga vergisi ve harçlardan müstesnadır.

Üretim faaliyeti dışındaki konularda 06/02/2004 tarihinden önce Ruhsat almış olan kullanıcıların Gelir veya Kurumlar Vergisi muafiyeti, Faaliyet Ruhsatı süresi sonuna kadar devam edecektir. 06/02/2004 tarihinden itibaren diğer konularda düzenlenen Faaliyet Ruhsatları kapsamında vergi muafiyeti bulunmamaktadır.

* %85 ve üzeri ihracat yapılması halinde

2. Orta ve Uzun Vadede Geleceği Planlayabilme İmkânı

- Hazır işyeri kiralayan kiracı-kullanıcı firmalar için 15 yıl,
- Hazır işyeri kiralayan üretici-kiracı-kullanıcı firmalar için 20 yıl,
- Kendi işyerini inşa eden yatırımcı-kullanıcı firmalar için 30 yıl,
- Kendi işyerini inşa eden üretici-yatırımcı-kullanıcı firmalar için 45 yıl,

Sürelili faaliyet ruhsatı düzenlenmektedir.

Diğer taraftan, yatırımcı kullanıcılara Hazine'nin özel mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binalar kiralanabilir veya bunlar üzerinde 49 yıla kadar irtifak hakkı tesis edilebilir.

3. Kâr Transferi İmkânı

Serbest bölge faaliyetlerinden elde edilen kazanç ve gelirler, hiçbir izne tabi olmaksızın yurt dışına veya Türkiye'ye serbestçe transfer edilebilmektedir.

4. Ticaret Kolaylığı İmkânı

Serbest bölgeler ile Türkiye'nin diğer yerleri arasında yapılan ticarete dış ticaret rejimi hükümleri uygulanır. Başka bir deyişle, Türkiye'den serbest bölgeye satılan mallar ihracat rejimine, serbest bölgeden Türkiye'ye satılan mallar ise ithalat rejimine tabi olup, serbest bölge kullanıcıları Türkiye'den ihracat fiyatına (KDV'siz) mal ve hizmet satın alabilirler. Diğer taraftan, serbest bölge ile diğer ülkeler ve diğer serbest bölgeler ara-

sında dış ticaret rejimi hükümleri uygulanmaz. Ayrıca, bölgelerde sarf malzemelerinin en kısa sürede teminini sağlayabilmek amacıyla bedeli 5000 ABD doları veya karşılığı yeni Türk lirasını geçmeyen Türkiye mahreçli mallar, isteğe bağlı olarak ihracat işlemine tabi tutulmayabilir.

5. Gümrük Vergisi Prosedüründen Arındırılmış, Ticari Faaliyet İmkânı

Serbest bölgeye getirilen Türkiye veya AB menşeli ya da buralarda serbest dolasımda bulunan malların, serbest dolasımda bulunma statüsü değişmediğinden, Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere girişinde gümrük vergisi ödenmez. Ayrıca üçüncü ülke menşeli malların serbest bölgeye girişinde ve bu malların Türkiye veya AB üyesi ülkeler dışındaki üçüncü ülkelere gönderilmesi halinde de gümrük vergisi ödenmez. Ancak serbest bölgeden Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere gönderilen serbest dolaşım durumunda olmayan üçüncü ülke menşeli mallar için Ortak Gümrük Tarifesinde belirtilen oran üzerinden gümrük vergisi ödenir.

6. AB ve Gümrük Birliği Kriterlerinin Gerek-tirdiği Serbest Dolaşım Belgelerinin Temini İmkânı

Serbest bölgeler, "Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin parçası sayıldığından, bölgelerden Türkiye veya AB menşeli ürünler ile Türkiye'de serbest dolaşım durumunda bulunan ürünlerin A.TR Belgesi düzenlenerek AB'ye gönderilmesi mümkündür. Üçüncü ülke menşeli ürünler ise Ortak Gümrük Tarifesinde belirtilen oran üzerinden Serbest Bölge Gümrük Müdürlüğüne gümrük vergisi ödenerek serbest dolaşıma geçirildikten sonra A.TR Belgesi düzenlenerek AB'ye gönderilebilir.

7. Eşitlik Prensibi

Serbest bölgede sağlanan teşvik ve avantajlardan yerli ve yabancı bütün firmalar eşit olarak yararlanır. İşleticiler ve kullanıcılar, yatırım ve üretim safhalarında Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek vergi dışı teşviklerden de yararlandırılabilir.

8. Zaman Kısıtlaması Bulunmaması

Mallar serbest bölgede süre sınırlaması olmaksızın kalabilir.

9. Pazar İhtiyaçlarına ve Şartlarına Göre Serbestçe Belirlenecek Ticari Faaliyet İmkânı

Gümrük ve kambiyo mükellefiyetlerine dair mevzuat hükümleri ile üretici işletmelerin talepleri hariç olmak üzere, fiyat, kalite ve standartlarla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarına verilen yetkiler serbest bölgelerde uygulanmaz.

10. Gerçekçi Bir Enflasyon Muhasebesi İmkânı

Serbest bölgelerdeki faaliyetlerle ilgili her türlü ödeme dövizle yapılır.

11. Yerli ve Yabancı Tüm Pazarlara Erişim İmkânı

Serbest bölgelerden Türkiye'ye yönelik mal satışına ve serbest bölge ile diğer ülkeler arasında yapılacak ticarete kısıtlama getirilmemiştir. Serbest bölgelerden yurt içine mal satışına, tüketim malları ve riskli mallar dışında, herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir.

12. Azaltılmış Bürokratik Prosedür ve Dinamik İşletme Yönetimi

Başvuru ve faaliyet süresince her türlü bürokrasi en aza indirilmiştir. Serbest bölgeler özel sektör şirketlerince işletilmektedir.

13. Stratejik Avantaj

Serbest bölgelerimiz, AB ve Orta Doğu pazarlarının yakınında, Akdeniz, Ege ve Karadeniz'deki büyük limanlara, uluslararası havaalanlarına, karayolu ağlarına, kültür, turizm ve eğlence merkezlerine yakın yerlerde kurulmuştur.

14. Her Türlü Ticari ve Sınai Faaliyete Uygun ve Ucuz Altyapı İmkânı

Serbest bölgelerin altyapısı gelişmiş ülkelerdeki benzerleri ile aynı standarttır.

15. Tedarik Zinciri İmkânlarından Yararlanma Kolaylığı

Serbest bölgeler özellikle ihracata dönük üretim yapan firmalara, ara malı ve hammadde temininde, dünya fiyatları ve şartları ile kesintisiz tedarik imkânları sunmaktadır.

KAYNAKÇA

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/30129>

<https://www.objektifymm.com.tr/icerik/makaleler/serbest-bolgelerde-vergi-uygulamaları>

<https://ticaret.gov.tr/data/5b9b-666013b8761cc09f9bad/Avantajlar.pdf>